

5 Inspirace ze zahraničních přístupů pro vývoj školních metodik

Zahraníční inspekční systémy přistupují k hodnocení rovných příležitostí ve vzdělávání různorodým způsobem. Ten plyne ze způsobu řízení vzdělávacího systému a také z obecnějších charakteristik zaměření inspekční činnosti.

Pro kapitolu, která přináší inspirace ze zahraničních přístupů k hodnocení rovných příležitostí, jsme vybrali pět vzdělávacích systémů: Skotsko, Irsko, Francii, Německou spolkovou republiku a Spojené státy americké. Při zpracování textů jednotlivých podkapitol jsme vycházeli z veřejně dostupných primárních i sekundárních zdrojů, zejména pak oficiálních vládních dokumentů, zákonů, zpráv různých státních institucí, příspěvků v odborných časopisech či monografiích apod. Při výběru zdrojů jsme posuzovali jejich relevanci, důvěryhodnost a aktuálnost. Při výběru zemí hrála důležitou roli také jazyková vybavenost členů týmu, protože v řadě systémů příslušné národní legislativní dokumenty či dokumenty vzdělávací politiky nejsou běžně dostupné v anglické verzi. Důležitou roli hrála také situace ohledně rovnosti příležitostí a potenciálního přínosu inspekční praxe k jejich zlepšování.

V následujících odstavcích se pokusíme vysvětlit, proč vybrané země mohou být inspirací pro Českou republiku.

Skotsko je příkladem vzdělávacího systému, jenž prošel výraznou revizí kurikula a jehož výsledky vzdělávání se trvale zhoršují – a to jak absolutně, tak pokud jde o zvyšování rozdílů mezi žáky s různým socioekonomickým zázemím. V těchto ohledech je tedy situace ve Skotsku podobná situaci v České republice. V roce 2016 skotská vláda vydala National Improvement Framework for Scottish Education (Národní rámec zlepšování skotského vzdělávání), který popisuje vizi a priority pro období 2016–2018. Hlavním cílem je dosáhnout excelence a spravedlivosti, tedy zlepšovat výsledky a zároveň snižovat rozdíly ve výsledcích mezi žáky s různým zázemím. Kapitola věnovaná Skotsku přináší informace ze systému, který po výrazném zhoršení výsledků začal věnovat intenzivní úsilí jejich zlepšování a může být inspirativní vzhledem ke způsobu, jakým se snaží hledat nové cesty, kterými lze monitorovat spravedlivost ve vzdělávání jak ze strany inspekce, tak dalších relevantních aktérů.

Irský vzdělávací systém může být pro Českou republiku inspirativní ve způsobu, jakým při monitorování rovných příležitostí propojuje interní a externí evaluaci škol. Autoevaluace je v něm považována za důležitý mechanismus přebírání odpovědnosti za vlastní vývoj a zlepšování. V rámci autoevaluace má každá škola možnost stanovit a řešit prioritní oblasti a tak zajistit, aby se celá škola zaměřila na zlepšení specifických aspektů vyučování a učení. Stát škole za tímto účelem poskytuje poměrně podrobnou metodiku. Ta vedle popisů efektivní praxe a vysoce efektivní praxe, které pomáhají školám při rozhodování o kvalitě vyučování a učení, poskytuje i přehled evaluačních přístupů a nástrojů, které školy mohou využívat ke shromažďování dokladů nezbytných pro provedení autoevaluace, pokyny, jak napsat zprávu o autoevaluaci, jak na jejím základě napsat plán zlepšování školy a jak tyto dokumenty sdílet s rodiči a širší školní komunitou. Autoevaluační cyklus trvá čtyři roky, první rok je určen pro vybrání oblasti, na kterou se škola v dalším úsilí specificky zaměří, shromažďování potřebných dokladů a naplánování opatření ke zlepšení. V průběhu dalších tří let škola navržená opatření realizuje a průběžně monitoruje a vyhodnocuje.

Ve francouzském vzdělávacím systému jsou data o socioekonomickém zázemí žáků sbírána na centrální úrovni a v agregované podobě jsou nabízena školám, respektive jejich ředitelům, a to ve srovnání s regionální a národní úrovní. Indikátory, jež zahrnují také rozdíly ve výsledcích vzdělávání mezi zvýhodněnými a znevýhodněnými žáky, slouží jako základ pro vytváření smluvních vztahů mezi školou a akademií (akademie jsou správní celky, které v přenesené působnosti vykonávají funkce ministerstva školství). V případě, že shromážděná